

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА ЮРІЯ ПОЛЯНСЬКОГО В АКАДЕМІЧНІЙ ГІМНАЗІЇ ЛЬВОВА

Науковий доробок відомого українського геолога, палеогеографа, археолога Юрія Полянського охоплює широкий спектр природничих дисциплін. Поруч із цим, вчений, працюючи у Львівській академічній гімназії, проявив себе добрим педагогом і організатором освіти. Саме цьому аспекту його діяльності і присвячена публікація.

Юрій Полянський народився 6 березня 1892 р. у с. Жовтанці Кам'яно-Бузького району на Львівщині у родині священика. Середню освіту здобув у м. Ярославі. Згодом поступив на філософський факультет (математично-природничий відділ) Віденського, пізніше – Львівського університетів. В роки Першої світової війни брав участь у військових діях як поручник у австрійському гарматному полку, був старшиною УГА, а по війні – одним з визначних діячів Української військової організації. Але незабаром, з невідомих нам причин, від УВО і політики відійшов і присвятив себе педагогічній і науковій праці. З 1920 р. Ю. Полянський працював учителем географії та історії у Львівській академічній гімназії. Одночасно він був працівником музею Наукового товариства ім. Т. Шевченка. З 1939 р. по 1943 р. Ю. Полянський очолював Інститут географії Львівського університету (тепер географічний факультет ЛНУ ім. І. Франка) [Мельник та ін., 2004, с. 5]. Але цей аспект його науково-педагогічної діяльності ми не розглядаємо у цій статті.

Період роботи Ю. Полянського в Академічній гімназії у Львові обіймає досить значний проміжок його життя, але, на жаль, недостатньо вивчений у зв'язку з вилученням та подальшою відсутністю інформації про нього у радянський період. Сьогодні деякі дані про цього вченого вдалося відшукати у Музеї Академічної гімназії у Львові (вул. С. Бандери, 14). Саме гімназійному періоду його життя і присвячена ця стаття. Проте для об'єктивного розуміння значення Академічної гімназії (як освітньої установи) у міжвоєнний період для Львова та українських науковців цього часу належить пригадати її історію.

Становлення і розвиток Академічної гімназії у Львові припадає на період панування австрійського абсолютизму в усіх сферах суспільного і політичного життя українців. Внаслідок шкільної реформи, яка проведена в Австро-Угорській імперії у 1770-х рр., у Львові вперше шкільну освіту переведено на державний кошт. Львівське середнє шкільництво в цей період представлене діяльністю таких навчальних закладів, як школи та гімназії. На кінець XVIII ст. – початок XIX ст. у Львові діяли головна (чотирикласна) школа, три парафіяльні (однокласні) і дві приватні школи.

Що стосується гімназій, то їх у Львові на той час працювало дві. Перша з них заснована 24 жовтня 1784 р. за розпорядженням австрійського імператора Йосифа II на базі колишньої єзуїтської колегії, що сягала своїми коренями XVI ст. Це найдавніша гімназія в Україні. Вона отримала назву “академічної”, оскільки готувала своїх учнів для вступу до Львівського університету (Академії). Випускників гімназії зараховували до університету без вступних випробувань. Гімназія розташовувалась на другому поверсі будинку монастиря і костелу Святої Трійці, а з 1831 р. – у бічному крилі монастиря бернардинців. Другу гімназію відкрито у 1818 р. у приміщенні Домініканського монастиря [Стеблій, 2007, с. 47].

На етапі творення української національної освіти Академічна гімназія була одним із перших паростків зародження і наступного розквіту освіти та науки у Львові зокрема, та в Україні загалом. У першій половині XIX ст. Академічна гімназія мала 6 класів, у яких навчалось 450–600 учнів. Навчання відбувалось німецькою і латинською мовами. Контингент учнів становили головно діти шляхти, духовенства і чиновників. Учительський персонал формувался у переважній більшості за рахунок вихідців із західних провінцій Австро-

Угорської імперії: німців, чехів, словенців та ін. У гімназійній програмі навчання були релігія, латинська мова, географія, арифметика, література, стилістика, грецька мова, історія тощо.

Відомими директорами гімназії на початковому етапі були Франц Мільбахер (перший директор), Карло барон Бендер фон Кригельштайн [Соляр, 2007, с. 44].

З огляду на складність міжнаціональних відносин в Галичині принциповий характер мало питання про мову викладання в освітніх закладах. З початком конституційних перетворень як поляки, так і українці усвідомлювали, що викладання німецькою мовою в галицьких школах носить тимчасовий характер. Внаслідок “Весни Народів” у статусі гімназії відбулися зміни. Урядовими розпорядженнями введено факультативне вивчення української та польської мов, а обов’язковими предметами стали природа (мінералогія) та німецька мова. На підставі розпорядження Міністерства освіти, науки і віровизнань навчання української мови для всіх класів Академічної гімназії стало обов’язковим від 5 лютого 1849 р. Однак через брак українськомовних спеціалістів та відповідних підручників професори у викладанні користувались німецькою мовою.

26 квітня 1861 р. Галицький сейм прийняв принципове рішення про запровадження у шкільництві польської та української (“руської”) мов [Качмар, 2007, с. 334–336]. Це викликало дискусії та сумніви щодо спроможності української мови забезпечувати процес навчання. Тому у всіх середніх школах Галичини з 1867 р. запроваджувалася польська мова викладання, за винятком чотирьох молодших класів Львівської академічної гімназії.

Ухвала Галицького сейму щодо мови викладання започаткувала тривалу боротьбу українців за свої права у галузі освіти. У 1860–1880-х рр. головні зусилля українських політиків у цьому питанні були спрямовані на запровадження української мови викладання у вищих класах Львівської академічної гімназії, що засвідчило б принципове визнання спроможності української мови бути застосованою на вищих щаблях освіти.

Після наполегливих петицій, протестів професорів гімназії, української сеймової репрезентації та головної управи товариства “Просвіта” ухвалою Крайової шкільної ради від 31 травня 1873 р. запроваджено українську мову викладання у 5-му класі Академічної гімназії. Поступово її введено і в інших старших класах [Соляр, 2007, с. 45].

Після успішного досягнення поставленої мети щодо введення української мови викладання в усіх класах Академічної гімназії українці змогли добитися відкриття окремих українських середніх шкіл у східногалицькій провінції. Це стало серйозним поступом у розвитку освітянської галузі в Галичині.

У другій половині XIX – на початку XX ст. кількість початкових шкіл Львова та чисельність учнів, що їх відвідували, швидко зростали.

Напередодні Першої світової війни у Львові діяли сім державних гімназій і одна реальна школа з польською мовою викладання.

Повертаючись до Львівської академічної гімназії, яка, як бачимо, відіграла величезну роль на цьому етапі розвитку освіти в Галичині, оскільки була єдиною на всіх землях України україномовною середньою школою, необхідно також зазначити, що в останній чверті XIX ст. значно розширився спектр предметів, які викладались в гімназії. Гімназисти вивчали релігію, латинську, грецьку, українську, німецьку, польську мови, географію, історію і статистику, математику, фізику, хімію, психологію, природознавство.

8–16 травня 1878 р. відбувся перший іспит зрілості (матура) українською мовою. З цього часу уся внутрішня документація гімназії велася українською мовою (річні звіти дирекції, які включали іменний список учительського персоналу та учнівський склад, плани навчання, теми та статистику іспитів зрілості, інформацію про навчальне обладнання, учнівські гуртки та літні вакації (канікули), розпорядження шкільної влади тощо) [Звідомлення..., 1932].

З 1862 р. упродовж більше сорока років Львівська академічна гімназія містилася у приміщеннях Народного дому (вул. Театральна, 22) на другому і третьому поверхах (рис. 1).

На початках своєї діяльності Львівська академічна гімназія зіткнулась зі значними труднощами: браком українськомовних підручників, серйозними недоробками у науковій термінології, матеріальними проблемами і непристосованістю приміщень [Кухар, 1978, с. 51]. З

ініціативи директора В. Ільницького сформовано урядову фахову комісію для створення українських шкільних підручників та усталення термінології з усіх предметів. Уже в переддень Першої світової війни гімназія була повністю забезпечена усіма українськими підручниками та низкою посібників.

Рис. 1. Народний дім – багатолітнє приміщення Львівської академічної гімназії. Сучасний стан.

Фото автора

Fig. 1. Folk's house – building of Academic gymnasium in L'viv. Modern state. Photo made by author

Особливістю середньої освіти на початку ХХ ст. стає зростання популярності на навчання в гімназіях і певне небажання щодо навчання в реальних школах і ліцеях. Це свідчить про надання прерогативи гуманітарному вихованню й недооцінку прикладних фахів. Тому типовою проблемою середнього шкільництва у Львові стало переповнення навчальних закладів. Певним вирішенням цієї проблеми у Львівській академічній гімназії, оскільки рівень її відвідуваності був досить високим – по 50–60 учнів у класі, став поділ класів на паралельні. Згодом, з огляду на велику чисельність учнів і постійне її зростання, у 1906 р. відкрито філію Академічної гімназії, яка також містилася у Народному домі. У 1907 р. Академічна гімназія перемістилася у власний будинок (рис. 2), збудований за державні кошти на розі вул. Сапеги (тепер вул. С. Бандери, 14) і вул. Захарієвича (тепер вул. Архітекторська). Філія Академічної гімназії залишилася у Народному домі. Вона формально була пов'язана з головною гімназією, реально ж була незалежною від неї.

Устрій львівських гімназій базувався на “Організаційному нарисі гімназій і реальних шкіл Австрії” (1849 р.), за яким завданнями гімназій були надання вищої загальної освіти на базі класичних стародавніх мов і літератур й підготовка молоді до навчання в університеті. Навчальна діяльність гімназій регламентувалася міністерськими програмами, планами й розпорядженнями та обов'язковими підручниками. Організація навчального року тісно пов'язувалася з релігійними і державними святами, цісарськими ювілеями, а з 1886 р. щороку стали відзначати і Шевченківські свята. Навчальний рік складався з двох семестрів – осіннього (з вересня по січень) та весняного (з лютого по червень) [Соляр, 2007, с. 45].

Директорами гімназії цього періоду були Ф. Бруггер, о. Василь Ільницький (1867–1892 рр.), Едвард Харкевич (1892–1911 рр.), Ілля Кокорудз (1911–1927 рр.); філії – Ісидор Громницький (1906–1916 рр.), Михайло Рибачек (1916–1920 рр.) [Сениця, 1978, с. 123].

З початком Першої світової війни гімназію та її філію закрили. Будинок головної гімназії російські (1914–1915 рр.) та австрійські (1915–1918 рр.) війська використовували як госпіталь.

З вересня 1915 р. навчання відновлено, воно відбувалось у Народному домі для учнів обох гімназій – головної і філії. Кількість учнів у роки війни не перевищувала 350 осіб. Після літніх канікул 1921 р. військові евакуювались із будинку головної Академічної гімназії і вона повернулася у рідні стіни.

Рис. 2. Будинок Львівської академічної гімназії на вул. С. Бандери, 14. Сучасний стан. Фото автора
Fig. 2. Building of Academic gymnasium in L'viv (S. Bandera Street, 14). Modern state. Photo made by author

З приходом польської влади після закінчення війни суспільно-побутове життя галичан, на жаль, не покращилось. У порівнянні з австрійським періодом польський уряд всіляко гальмував процес здобуття освіти українцями рідною мовою. Національна асиміляція стала головною метою освітньої політики шкільних властей [Соляр, 2007а, с. 81].

У 1920–1930 рр. у Львові працювало 43 міські народні семикласні школи, з них лише 4 були українськими. Кількість учнів, що навчались у школах цієї категорії, не перевищувала 20 тис. осіб. Крім державних, у місті працювали приватні школи.

Середнє шкільництво у Львові було представлене гімназіями, ліцеями та учительськими семінаріями. У 1935/36 навчальному році працювало 12 державних польських гімназій, дві українські, 13 приватних середніх шкіл, серед них німецька і єврейська, а також 5 торговельних і 10 технічно-промислових шкіл. Функціонувала також одна жіноча українська класична гімназія (навчально-виховний заклад для українських дівчат під проводом сестер василіянок) [Соляр, 2007а, с. 81–85].

Внаслідок польської шкільної реформи 1932 р. суттєво була змінена система середньої освіти: восьмикласні гімназії замінили чотирікласними гімназіями та дворічними ліцеями. Під цю реформу потрапила й Академічна гімназія у Львові. Історичну назву гімназії – “академічна” – польська кураторія Львівської шкільної округи скасувала ще в 20-х рр., надаючи

установі урядову назву – державна гімназія з українською (руською) мовою навчання у Львові (“Państwowe gimnazjum z ruskim językiem nauczania we Lwowie”). Головну гімназію ввели в загальну польську шкільну систему під номером 571, а філію – 572 [Кухар, 1978, с. 63].

У 1933/34 навчальному році при гімназії вже був створений перший клас чотирирічної гімназії, а у 1937/38 навчальному році – перший клас ліцею. За своїми особистими зацікавленнями та здібностями учні мали вибір після закінчення 4-ох класів гімназії вступати до одного із трьох ліцеїв, які працювали при гімназії після шкільної реформи 1932 р., – класичного, гуманістичного або математично-природничого. Після закінчення другого класу ліцею учні складали “головну матуру” і отримували право на університетські студії.

У 1933 р. ще одна важлива зміна мала місце у діяльності Львівської академічної гімназії: на підставі розпорядження Міністерства освіти у 1933/34 навчальному році у гімназії відкрили коєдукаційний відділ – спільного навчання хлопців і дівчат – з правом приймати 10 % дівчат (головно доньок державних чиновників) [Кухар, 1978, с. 63–64]. На фото 42, яке віднайдено автором в архіві Музею Львівської академічної гімназії, представлено вперше коєдукаційний клас, в якому навчалися як хлопці, так і дівчата. Поруч із дітьми – їхні вчителі (зліва направо): професори Г. Мартинюк, М. Федусевич та Ю. Полянський (1933 р.).

У міжвоєнний період роботи гімназії навчальні предмети залишилися ті ж самі, тільки збільшилась кількість годин навчання польської мови, посилилось виховання у польському дусі (польський військовий вишкіл, відзначення днів польської незалежності, конституції, Другої Речі Посполитої, іменин президента, маршала Польщі тощо), про що неодноразово згадують випускники Львівської академічної гімназії у своїх споминах у “Ювілейній книзі Української Академічної Гімназії у Львові”, що вийшла у трьох частинах до сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. [Ювілейна книга..., 1978, 1982, 1995]. Так, один із випускників Академічної гімназії міжвоєнного періоду Зиновій Матла згадує: “Протиукраїнську політику поляків ми відчували й бачили теж у клясах гімназії: насамперед влада змінила назву гімназії, заборонила вивчати історію України, насилала все більше й більше польських учителів, завела програму навчання історії Польщі, тому історію і географію України ми мусли вивчати більше вдома. Наші вчителі історії і географії (Юрій Полянський, Омелян Терлецький, Я. Яцкевич, о. С. Шпитковський та ін.) багато часу присвячували рідній історії й географії під час викладів всесвітньої історії й історії Польщі. Ми знали, що багато із наших учителів були учасниками та свідками Визвольних змагань і здогадувалися, що деякі з них були членами УВО” [Ювілейна книга..., 1978, с. 296].

В обох гімназіях, окрім польсько-орієнтованих гуртків (наприклад, морської ліги, протиповітряної оборони, літако-моделювальний і т.д.), працювали національно-спрямовані драматичні, наукові, музичні, красзнавчі, спортивні, протиалкогольні гуртки, а також популярними серед української молоді стали гурток “Пласт”, організований у 1912 р. проф. О. Тисовським, та релігійні об’єднання – “Марійські дружини” (з 1933 р.).

Директорами головної гімназії після Іллі Кокорудза були Микола Сабат (1928–1930 рр.), Северин Лещій (1930–1931, 1934–1939 рр.), Денис Лукіянович (1931–1934 рр.); філією керували Григорій Наливайко (1921–1924 рр.), Степан Федів (1924–1926 рр.), Ярослав Вербицький (1926–1931 рр.), Іван Бабій (1931–1934 рр.), Михайло Залеський (1934–1939 рр.) [Кухар, 1978, с. 61–65].

У часи панування польської влади на Галицьких землях не можна однозначно стверджувати про її негативний вплив на освітянські процеси. З однієї сторони, оскільки на той час практично усі керівні посади на Західній Україні займали поляки, потрапити на викладацьку посаду до польського університету (наприклад, Університету імені Яна Казимира у Львові) українським науковцям практично не було можливості, тому більшості українських вчених на життя необхідно було заробляти, працюючи у середньому шкільництві. Однак у цьому можна розгледіти і позитивні моменти: коли ще українська середня освіта мала такий висококваліфікований учительський склад, адже переважна більшість гімназійних учителів мали докторський ступінь або професорське звання?! Це позитивно позначилося на якості навчання та освітньому рівні гімназійних випускників. У цих словах випускника Академічної

гімназії тих часів О. Монцібовича без зайвих коментарів усе зрозуміло: “Сьогодні дуже мило згадую шкільні часи й оцінюю працю моїх професорів, які мали високий науковий рівень та не щадили труду, щоб нам передати своє знання. Єдиною моєю мрією тепер, у старшій віці, є українська гімназія, де я міг би бодай малу частину з того, що сам одержав від моїх професорів та виховників віддати теперішній українській молоді” [Монцібович, 1978, с. 513].

Невідомо, добре це чи погано, але така доля спіткала і Юрія Полянського. Географічний факультет (інститут) Львівського університету на той час очолював відомий польський географ Еугеніуш Ромер, який займав виразно антиукраїнські позиції [Кубійович, 2000, с. 139–141]. Ю. Полянський, закінчивши навчання у Львівському університеті, враховуючи тогочасну політичну ситуацію, що віддзеркалювалася і в освіті, з 1920 р. по 1937 р. працював учителем географії та історії Академічної гімназії у Львові (фото 42), а весь вільний час присвячував науковій роботі, працюючи в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка.

Поряд із історично складеним підґрунтям для наукової роботи в НТШ молодий дослідник мав достатньо енергії і бажання трудитися. Працюючи у музеї НТШ з 1920 р., Ю. Полянський займався впорядкуванням і систематизуванням його фондів матеріалів. Протягом 1923–1929 рр. одночасно із роботою у Львівській академічній гімназії вчений щороку проводив детальні польові дослідження, які стосувалися вивчення стратиграфії плейстоцену та геоморфологічних обстежень Подільського Придністер’я. Гідним результатом цієї грандіозної та плідної праці, яка охопила широкий спектр геологічних, палеогеографічних, археологічних та геоморфологічних проблем, став вихід у світ у 1929 р. монографії Ю. Полянського “Подільські етюди: тераси, леси та морфологія Галицького Поділля над Дністром”, а також захист докторської дисертації у Львівському університеті в 1928 р.

Поза всяким сумнівом, Львівська академічна гімназія – головна і філія – творила елітарну частину українського середнього шкільництва. Як пише історик І. Соляр, найкращі науково-педагогічні сили українства були “окрасою професорського ансамблю гімназії”, яка видавала сузір’я знаменитих постатей [Соляр, 2007а, с. 81]. Окрім гучних імен видатних директорів Академічної гімназії та її філії, які вже були перелічені вище, можна назвати ще не один десяток відомих українських науковців, педагогів, організаторів освіти і науки в Галичині, які так чи інакше мають відношення до цього закладу освіти.

З огляду на тематику цієї статті, варто було б, у першу чергу, згадати про викладачів, які працювали безпосередньо у головній гімназії орієнтовно у тих самих роках, що і Юрій Полянський. Оскільки вчений, працюючи у Львівській академічній гімназії, викладав історію та географію, то належало б розпочати з його колег.

Отож, у міжвоєнний період ці предмети також викладали такі відомі діячі освіти і науки, як Омелян Терлецький¹ (1917–1928 рр.), Степан Томашівський (1927–1929 рр.), Йосип Пеленський (1922–1925 рр.), о. Станіслав Шпитковський (1917–1939 рр.) та ін. Визначні українські історики акад. Іван Крип’якевич (1912–1925 рр.) та проф. Мирон Кордуба (1919–1929 рр.) протягом тривалого часу викладали історію та географію в стінах філії Академічної гімназії [Звідомлення..., 1932, с. 2–29; Крип’якевич, 2001, с. 105–117].

Однак поруч із цими видатними особистостями, які за фахом перетинались із Ю. Полянським на теренах Академічної гімназії, необхідно акцентувати увагу і на постатях визначних вчених-педагогів, які викладали суміжні дисципліни. Серед них:

- *Іван Раковський* – учитель природознавства і математики (до 1928 р.), антрополог, голова НТШ (1934–1939 рр.).
- *Олександр Тисовський* – учитель природознавства і математики, організатор, основоположник та ідейний натхненник “Пласту”.

¹ Під час роботи в гімназії у 1926 р. накладом “Рідної школи” О. Терлецький видає підручник з географії “Елементарна географія” [Терлецький, 1926]. У 1938 р. Ю. Полянський також видає підручник з географії під назвою “Позаєвропейські краї та моря”, який за своїм змістом розрахований головню на учнів старших класів, у порівнянні з підручником О. Терлецького. Той факт, що учні Академічної гімназії користувалися українськомовними посібниками, написаними їхніми ж викладачами, є ще одним підтвердженням зосередження тут найкращих науково-педагогічних кадрів Львова.

- *Микола Мельник* – довголітній учитель ботаніки на філії Академічної гімназії, голова Фізикографічної комісії НТШ і редактор “Фізикографічного збірника” (1925–1939 рр.), у якому вийшли деякі наукові праці Ю. Полянського, присвячені вивченню археології, палеогеографії та геоморфології території України [Полянський, 1925; 1927; 1932; 1932a]. А також редактор Збірника математично-природописно-лікарської секції НТШ, у XX томі якого у 1929 р. вийшла основна наукова праця Ю. Полянського “Подільські етюди: тераси, леси і морфологія Галицького Поділля над Дністром”, в якій вчений подає опис стратиграфії плейстоцену, розвиває та обґрунтовує свої теорії “леси і тераси”, “леси і палеоліт”, наголошує на вивченні фауни і флори плейстоценових відкладів, неотектонічних рухів Поділля і т.п. [Полянський, 1929].
- *Станіслав Людкевич* – визначний композитор, музикознавець, фольклорист; його симфонічно-хорова ода “Кавказ” (1902–1913 рр.) у 4-ох частинах (на основі Шевченкової поеми) є одним із найвизначніших творів української музичної літератури; інші твори: “Вічний революціонер” (1898 р.), “Косар” (1901 р.), “Стрілецька рапсодія” (1914–1920 рр.), “Каменярі” (1926 р.) та ін.; автор підручника “Загальні основи музики” (1921 р.). У 1910–1914 рр. і з 1918 р. С. Людкевич був директором і викладачем теоретичних предметів Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові, головою Музикологічної комісії НТШ (з 1936 р.); згодом професором і керівником кафедри композиції Львівської Державної Консерваторії.
- *Юрій Рудницький* (літературний псевдонім – Юліан Опільський) – учитель німецької та польської мов, брат відомого українського географа Степана Рудницького; видатний поет, автор прозаїчних творів з історичного минулого України: “Іду на вас” (1918 р.), “В царстві золоті свободи” (1920 р.), “Золотий лев” (1926 р.), “Ідоли падають” (1928 р.) та ін.
- *Тарас Франко* – учитель української, німецької, польської мов та “руханки” (фізичного виховання) (1922–1928 рр.), син великого українського письменника Івана Франка.
- *Степан Шах* – учитель української і латинської мов в обох гімназіях (головній і філії), громадський діяч, секретар Головного Відділу Товариства “Просвіта” у Львові (1920–1932).
- *Ярослав Гординський* – учитель української та польської мов (1912–1937 рр.), видатний літературознавець, автор багатьох праць, зокрема, найбільша з них “Літературна критика підсоветської України” (1939 р.) [Енциклопедія українознавства..., 1955–1984; Ювілейна книга..., 1978, с. 124–235].

Серед учителів-філологів необхідно було б пригадати і про Михайла Тершаківця, Ярослава Біленького, Мирона Федусевича, Григорія Мартинюка; з математиків – Володимира Кучера, Івана Сітницького та ін.

Отож, як видно, науково-педагогічний склад учительського колективу гімназії у міжвоєнний період досяг надзвичайно високого рівня. Переважна більшість викладачів гімназії були членами Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, частина з них брала участь у визвольних боях за Львів, як командири, сотники або поручники Української Галицької Армії. Оскільки Ю. Полянський у різні роки своєї діяльності приймав активну участь як у громадському та політичному, так і науковому житті Львова, він мав змогу пересікатися із усіма цими вченими не лише у коридорах Академічної гімназії. Так, Богдан Сітницький – син учителя математики та фізики Івана Сітницького – пригадує про Ю. Полянського: “... Це були вікопомні дні листопадового зриву. Як потім нам стало відомо, наш батько – сотник УГА разом з поручником Ю. Полянським, також пізніше професором Академічної гімназії, командував українською артилерією, яка з Високого Замку обстрілювала польські позиції в районі головного двірця” [Сітницький, 1995, с. 492].

Але саме гімназія, як видно, зосереджувала у собі основний український науковий потенціал м. Львова у міжвоєнний період, що позитивно впливало на розповсюдження наукових ідей у колах галицьких науковців. Вона давала можливість розширення наукових поглядів молодих людей, які тільки починали свій шлях в науці, наприклад, як Ю. Полянський,

та обміну досвідом між різними поколіннями вчених різноманітних сфер та ділянок наукових досліджень.

Юрій Полянський був добрим педагогом, якого цінували учні, колеги і шкільна влада. Як учитель, впродовж своєї роботи у Львівській академічній гімназії вчений проявив себе енергійним та відповідальним організатором навчання. На рис. 3 показаний графік учбових навантажень Ю. Полянського з 1921/22 н. р. по 1930/31 н. р., який поданий у річному звіті дирекції гімназії за 1921–1931 шкільні роки [Звідомлення..., 1932, с. 18]. Впродовж цих навчальних років педагог викладав переважно географію та історію, а в деякі роки, поруч із цими предметами, і природознавство, математику, польську та німецьку мови. У вищезгаданому звіті дирекції Ю. Полянський написав розділ “В поміч молоді”, де він схарактеризував опіку за здоров’ям та харчуванням (“доживлюванням”) учнів у гімназії, а також їхню підготовку до занять (“учальня”) [Звідомлення..., 1932, с. 73–74]. Про організаторські здібності Ю. Полянського свідчить той факт, що він разом зі своїми колегами С. Шпитковським та П. Зимаком, а також представниками “Батьківського Кружка” входив до складу комітету, який займався організацією першої “вакаційної оселі” (літнього табору) в Шешорах для учнів гімназії, про яку школярі залишили приємні згадки у цьому ж звіті [Звідомлення..., 1932, с. 74–79].

Учителі:	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31
47. др. Полянський Юрій, учит., перенесений з філії з днем 1/9 1921 розп. К. Л. Ш. О. з 10/9 1921. Ч. 18020/IV.	поль., іст. і геогр. 21 год.	іст. і геогр. 20 год.	іст., геогр. і мат. 21 год.	іст. геогр. і мат. 19 год.	укр., нім., іст. і геогр. в I. півр. 19, в II. 22 год.	іст., геогр. і мат. 21 год.	іст., геогр. і прир. 23 год.	іст., геогр. і прир. 24 год.	іст. і геогр. 22 год.	іст., геогр. і мат. 22 год.

Рис. 3. Педагогічне навантаження Ю. Полянського – учителя Львівської академічної гімназії за 1921–1931 рр.

Fig. 3. Amount of pedagogical work to be done for Jury Polianskyi – teacher of Academic gymnasium in L'viv in 1921–1931

У “Ювілейній книзі Української Академічної Гімназії у Львові” можна знайти цікаві та неординарні відгуки про вченого його колишніх учнів. Так, наприклад, Ярослав Мазурак згадує: “Стрункий, елегантний, з усмішкою на устах, життєрадісний – таким залишився в моїй пам’яті професор Юрій Полянський – учитель історії, а за часів німецької окупації голова міста Львова” [Мазурак, 1995, с. 146].

А ось так пригадується постать Ю. Полянського як учителя географії та історії іншому випускнику Львівської академічної гімназії – Андрію Дзедзику: “Історію й географію викладали професори – Я. Яцкевич, о. С. Шпитковський, Ю. Полянський. Обидва перші вчили в 5–8 клясах; ці доволі добрі історики часто ... не вміли чи не могли вдержати дисципліни ні відповідної пошани до себе... Зате веселим, помічним, товарицьким і дуже добрим педагогом був проф. Ю. Полянський, відомий учений геолог. Не раз на його заступствах ми захоплювалися його викладами і прекрасними “віцями” [Дзедзик, 1982, с. 222].

Школярі у всі роки однакові, незалежно від політичної чи суспільної ситуації в країні. Вони – просто діти. Таку цікаву нотатку залишив у “Ювілейній книзі Української Академічної Гімназії у Львові” О. Монцібович, тогочасний матурант гімназії: “Ми давали нашим професорам різні прізвиська... Проф. Ю. Полянський був відомий як “Гаджі”, себто музудманин, що відвідав Мекку” [Монцібович, 1978, с. 509].

Про ставлення Ю. Полянського до учнів та відповідно їхнє ставлення до нього як гімназійного учителя та безпосередньо як до людини можна, без вагань, збагнути із наступного повідомлення зведеного галицького громадського діяча, а у минулому – випускника Львівської академічної гімназії – Олександра Домбровського у його статті-спомині “Портрети з етикеткою і без етикетки”: “Географії вчив на Головній визначний наш науковець в ділянці

Томенюк О. Педагогічна діяльність професора Юрія Полянського...

геології, член НТШ і автор наукових публікацій, Юрій Полянський, бувший учасник наших Визвольних Змагань, а в тому й боїв за Львів. Це була відносно ще досить молода людина, поставна та повна енергії й веселого настрою. Того типу людей, що Ю. Полянський, окреслювали у нас звичайно коротким терміном “файний хлоп”. І таким він в дійсності був як у класі під час лекцій, так і поза шкільним будинком. Говорив на загал цікаво, переплітав не раз свою лекцію інтермеццями – жартом, чи цікавими оповіданнями з минулого, іноді з патріотичними нотками. Не любив, коли хтось з учнів перешкоджав йому на лекції розмовою... Виголошував доповіді на день іменин Пилсудського в нас на Головній, порівнюючи його до ... Ганнібала, чи Цезаря, а ми, учні, зібрані “святочно” в гімнастичній залі в день Йосифа слухали його не без гумору, підсміхаючись дискретно. Між доповідачем і з другої сторони учнями було гейби тихе порозуміння. Ми були свідомі того, що хтось з професорського збору мусів виголосити “на Йосифа” таку гльорифікаційну доповідь, “бо так треба”... Полянський справлявся досить зручно з того роду доповідями, жонглюючи втертими фразами з арсеналу античної історії (він чейже говорив на терені класичної гімназії!), час до часу згадав для порядку речі ім'я Пилсудського, а поза тим більше говорив про політиків і вождів з античного світу, ніж про “маршалка”. Доповідь кінчалася звичайно сильнішим кінцевим акордом і ми, учні, щасливі, що “операція” закінчена, розходилися до наших домів не без тихих уципливих дотинків під адресою “Юська”. Пригадую, раз на лекції під час “дискусії” я сказав під впливом розмови старших, що знаний наш політик, сенатор Луцький є першим ад'ютантом Пилсудського. Полянський зганив мене за те, кажучи, що я “молоденький жовтодзюб, який нічого ще не знає й не розуміє”. Сьогодні, з перспективи понад півстоліття признаю йому рацію... Полянський, як добрий українець, все ж таки потрапив досить зручно лаявувати між своїми національними почуваннями й з другої сторони шкільною владою, бо був іменований візитатором. Тоді це могло видаватися молодому учневі опортуністичним ухилом, а сьогодні з перспективи часу, а до того ж з життєвим досвідом старшого віку, дивимося на ті справи більше вирозуміло... В часі моїх університетських студій я стрічався з Полянським на терені НТШ і ми не раз пригадували собі давні наші розмови під час лекцій на Головній. Тоді я згадав йому, що він назвав мене “жовтодзюбом”, а він, усміхнений, стиснув мене за рам'я й запитав: “А що, може неправда?” Таким був Юрій Полянський, якого мило згадую” [Домбровський, 1982, с. 110–111].

Із таких спогадів виразно постає перед уявою струнка і непохитна у переконаннях постать Юрія Полянського як вимогливого, але справедливого учителя Академічної гімназії. Тому не дивно, що у 1937 р. польська кураторія запропонувала йому стати шкільним візитатором (інспектором). Зі спогадів педагога Коломийської гімназії Мирослава Боярського можна прояснити ставлення шкільних дирекцій до Ю. Полянського як візитатора: “За мого побуту в Колодії була та сприятлива обставина в користь українського шкільництва в Галичині, що шкільним візитатором в тому часі був проф. Юрій ПОЛЯНСЬКИЙ, незвичайно тактовна людина і добрий дипломат у розв'язуванні загострених титань щодо українських шкіл. Д-р Ю. ПОЛЯНСЬКИЙ мав багато знайомих серед польських науковців, з якими в'язали його спільні інтереси в ділянці геологічних, та праісторичних досліджувань Галичини, тож умів використати свої зв'язки для добра незavidного положення українського шкільництва за польської влади, особливо приватного, рятуючи загрузені школи, привертаючи їм право прилюдності не раз у безвихідному положенні”.

Однак у цей час наукова праця дослідника занепала: як візитатор (1937–1939 рр.) він не мав часу, який мав дотепер як учитель. У цей період своєї роботи він у 1938 р. видає підручник “Позаєвропейські краї та моря: Підручник географії для III класу середніх загальноосвітніх шкіл” (рис. 4). Про нього хотілося б детальніше згадати з декількох причин. По-перше, підручник був виданий українською мовою, що в ті часи, коли на землях Західної України була польська влада, було рідкістю. А по-друге, це – новий аспект в аналізі та характеристиці наукової діяльності Ю. Полянського, тому що про цю працю не було згадок у попередніх історіографічних дослідженнях творчої спадщини вченого. З приходом радянських військ до Львова у 1944 р. цей підручник просто “загубився” у бібліотеках після вимушеної еміграції

його автора за кордон зі штампом “ворога народу” та “зрадника Батьківщини”. Усі праці Ю. Полянського були вилучені із наукового користування. Цитування або посилання на роботи вченого були заборонені.

Отож, підручник з географії “Позаєвропейські краї та моря” вийшов у 1938 р. у друкарні Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові. Він розрахований для учнів третього класу, очевидно, вже за новою реформою польської шкільної влади 1932 р. (про що згадувалося вище), за якою гімназії переведені на чотирикласну форму навчання. Такий висновок можна зробити, проаналізувавши зміст підручника, який, у порівнянні з підручником “Елементарна географія” (1926 р.) О. Терлецького [Терлецький, 1926], є більш насиченим навчальним матеріалом, тобто розрахований на учнів старших класів. За основу взято підручник свого колеги за фахом, польського географа С. Павловського “Kraje i morza pozaeuropejskie”, який був виданий у Львові в 1935 р. польською мовою [Pawłowski, 1935], доповнивши його матеріалом, який стосується власне українців. У порівнянні із цією роботою книга Ю. Полянського менше насичена картографічними даними, але містить багато ілюстративного матеріалу, а також вправ на картах та завдань для роботи з атласом. Необхідно відзначити і про деяку тотожність цих підручників у структурі, формі викладу матеріалу та наведених ілюстраціях. Окремі теми були повністю перекладені на українську мову з підручника С. Павловського. Можливо, що це було об’єктивною потребою того часу, оскільки, брак українськомовних підручників незадовільно позначався на якості освіти в Галичині.

Підручник Ю. Полянського складається з трьох частин. У першій частині висвітлені питання, які зосереджують увагу учнів на основах загальної фізичної географії. Друга частина містить описи фізичних та соціально-економічних характеристик країн Африки, Азії, Північної

Рис. 4. Підручник з географії Ю. Полянського “Позаєвропейські краї та моря”, виданий у 1938 р. (титул та фортитул)

Fig. 4. Geography textbook made by Jury Polianskyi “Pozaeuropeis’ki kraje i moria”, published in 1938 (title and for-title)

та Південної Америки, Австралії та Океанії, полярних країв та морів. Акцентуються проблеми географічного положення, рельєфу, фізико-географічного районування та розмірів окремих континентів і держав; схарактеризовані їхні кліматичні, гідрографічні та біогеографічні особливості, природо-ресурсний потенціал, народонаселення, господарські відносини та зв'язки з іншими регіонами. Складні терміни (наприклад, “флексури”, “рефлексія”) у підручнику пояснюються простими поняттями, які є зрозумілими для учнів. Після кожного розділу у рубриці “*Читайте:...*” пропонується додаткова література по цій темі. Ще на початку підручника автор сповіщає учнів, що “*читати треба все з атласом в руках*”. Він рекомендує шкільний атлас Е. Ромера “*Kraje i morza pozaeuropejskie. Atlas dla III klasy gimnazjalnej*” [Полянський, 1938, с. 3]. У тексті кожної теми зустрічаються попутні завдання та вправи, які передбачають самостійну роботу учнів з картами атласу, статистичним матеріалом; є аналітичні запитання, які спрямовані на розвиток думки і мислення школярів. Автор підручника робить акцент на географічних процесах та явищах, які можна спостерігати як на території України, так й інших навіть досить далеких держав. Так, наприклад, у темі, яка присвячена вивченню Китаю, подана ілюстрація китайського лесового краєвиду провінції Шансі із штучними терасами [Полянський, 1938, с. 112, рис. 80].

Варто зазначити, що Ю. Полянський принагідно робить порівняння різних позаєвропейських територій із теренами рідної країни, яка на той час знаходилася під владою кількох держав. При розгляді континентів і частин світу він згадує про українських вчених, які зробили свій внесок у дослідження цього регіону. Чималу увагу автор підручника приділяє висвітленню питання української діаспори у світі, однак, враховуючи політичну ситуацію, зрозуміло, поруч із польською. Наприклад, у темі, яка стосується вивчення Канади, у підрозділі “Поляки й українці в Канаді” наводяться статистичні дані щодо чисельності та ареалів поширення одного та другого етносів на території цієї держави, а також подається ілюстрація “Українські ферми в Канаді” [Полянський, 1938, с. 152, рис. 116].

У третій частині висвітлені питання світового господарства та товарообміну, шляхів комунікацій, розселення населення та актуальних тогочасних глобальних проблем людства.

В кінці підручника поміщений українсько-польський словничок географічних термінів, очевидно, для полегшення сприйняття географічної інформації учнями при використанні польськомовної літератури, яка на той час була більш розповсюдженою, ніж україномовна.

Отож, як бачимо, для учнів середніх шкіл, які виховувались в атмосфері міжнаціональних суперечливостей та переважання польської мови викладання, цей підручник мав великий вплив на формування національної свідомості молодого покоління Галичини.

Після приходу радянських військ у 1939 р. Академічну гімназію перетворено на десятирічну школу і внесено в загальну систему радянського середнього шкільництва.

Нові зміни прийшли до Львівської академічної гімназії із встановленням німецької окупаційної влади у Львові в 1941–1944 рр., коли влітку 1941 р. в головній гімназії і в філії відновлено 8-класову програму гуманітарного типу. Колишню головну гімназію перейменовано на Першу, директором якої у роки війни був Петро Мечник, а філію – на Другу, її очолював Володимир Радзикович. Адреси обох гімназій у період війни часто змінювались. Кількість учнів обидвох гімназій сягала 2000 осіб, більшість з яких походила з околиць Львова [Соляр, 2007, с. 46].

Після другого приходу радянських військ у серпні 1944 р. гімназії перетворились на десятирічки радянської освітньої системи.

Давню назву – “академічна” – гімназія зуміла повернути собі вже у незалежній Україні, поважний поштовх для чого дав Світовий з’їзд Львівської Академічної гімназії, який відбувся у Львові у 1991 р.

З приходом німецької влади до Львова ґрунтовних змін зазнало і життя Юрія Полянського. У період окупації Львова під час Другої світової війни з липня 1941 р. за порадою Ганса Коха, який працював у німецькому штабі, його було висунуто на пост посадника міста Львова. Львів, як обласне місто, був осідком, крім обласного управління, десятка обласних установ, насамперед економічних. Керівництво цих установ, яке становили виключно

“радянські люди”, все виїхало. Їх місце мусили зайняти нові – свої. Але фахівців було важко відшукати. Ця нелегка робота лягла на плечі Юрія Полянського. За свідченнями Володимира Кубійовича, більшість галицьких провідних осіб, також і Юрій, дивилися на українське майбутнє під німецькою окупацією швидше позитивно: вірили в якусь обмежену самостійність, що, зрештою, згодом стало головною причиною його вимушеної еміграції. Передача Гітлером Галичини до складу Генеральної Губернії була для Ю. Полянського несподіванкою, бо, як посадник міста Львова, він повинен був брати участь в урочистому акті передачі влади в руки генерал-губернатора Франка і скласти йому, так би мовити, “золоті ключі” міста Львова [Кубійович, 2000, с. 139–144].

Разом із оформленням поодиноких ділянок адміністрації за період німецької окупації дійшла черга і до оформлення шкільної адміністрації. Ю. Полянського запрошено до співпраці. Він фактично повернувся до виконання своїх обов’язків у польській кураторії. На цьому посту він співпрацював зі шкільним відділом Українського Центрального Комітету. Разом вони опрацювали план призначення нових директорів середніх шкіл, який згодом ухвалила німецька влада.

Коли радянські війська наблизилися до Львова, німецька влада евакуювала більшість своїх установ за першої евакуації навесні 1943 р., серед інших також і шкільну адміністрацію. Тоді виїхав зі Львова до Кракова і Юрій Полянський з дружиною Марією (Ноцею) та дочкою Іриною. На цьому педагогічна діяльність вченого як учителя Академічної гімназії у Львові завершилася. Однак в еміграції на прохання В. Кубійовича – близького друга Ю. Полянського, він очолив представництво Українського Центрального Комітету у Відні, а також співпрацював з Українським видавництвом і КОДУСом (Комісія Допомоги Українському Студентству). У квітні 1945 р. він переїхав у Баварію до сіл на Кавфбойренщині, у яких були виділені на тимчасове поселення квартири для родин “*проміненнтних українців*” [Кубійович, 2000, с. 141–144]. З 1945 по 1947 рр. Ю. Полянський викладав географію в Українському Вільному університеті, діяльність якого відновлено у Мюнхені (Баварія).

У 1947 р. він виїхав з Європи до Аргентини, де в адміністрації Геологічної служби Аргентини працював рідний брат Юрія. Через деякий час він отримав роботу в Державній геологічній службі і, крім суто геологічних дослідів, робив геологічні зйомки ще недосліджених теренів, зокрема провінції Мендоза в Андах. Території, на яких він працював, лежали на пограниччі з Чилі і підлягали військовій управі. Цивільні люди там не працювали, тому Ю. Полянський мусив одягнути військову форму аргентинського майора. В Андах вчений зробив нові відкриття, що стосувалися їх геологічної будови і походження. Праця в Андах зробила Ю. Полянського відомим, і, хоч йому було вже за шістьдесят років, у 1956 р. його запрошено стати професором Державного університету в Буенос-Айресі. Також він став почесним членом Аргентинського Геологічного Товариства та членом низки інших наукових товариств Аргентини: *Miembro Honorario de la Asociacion Geologica Argentina*, *Miembro Correspodiente de la Soc. Geol. de Mendoza*. Уряд Аргентини у 1964 р. за визначні геологічні праці відзначив Ю. Полянського нагородою “*Premio Dr. A. Mibashan en Homenaje del Sesquicentenario de la Revolucion de Mayo*” [Ювілейна книга..., 1978, с. 193]. Вченого обрали академіком Академії Наук Аргентини. Юрій Полянський став визначним геологом і ученим Аргентини, де видав близько 20 книжок і понад 50 статей, серед яких є ще один його підручник, але вже для студентів-геологів аргентинських університетів “*Carbonico y Permico de la Argentina*” (“Карбон і Перм Аргентини”), який виданий у 1970 р. у видавництві університету в Буенос-Айресі. Друге видання вийшло друком у цьому видавництві у 1978 р. через три роки після смерті автора [Polanski, 1978].

Таким чином, педагогічна діяльність Ю. Полянського йшла поруч із його науковою роботою протягом усієї життєвої стежини вченого, якою б звивистою в результаті вона не виявилася. Академічна гімназія, безперечно, позначилася важливою віхою у житті науковця, але й сам Ю. Полянський вписав себе в історію цього відомого навчального закладу у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Дзедзик А.

- 1982 Спогади про Українську Головну Гімназію у Львові (1922–1926) // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. / Упорядник О. Домбровський. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. II.

Домбровський О.

- 1982 Портрети з етикеткою і без етикетки // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. / Упорядник О. Домбровський. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. II. – С. 105–119.

Енциклопедія українознавства...

- 1955–1984 Енциклопедія українознавства. Словникова частина. В 10 томах / під ред. В. Кубійовича. – Київ – Львів.

Звідомлення...

- 1932 Звідомлення за шкільні роки 1921/22 – 1930/31. За шкільний рік 1931/32 // Українська Академічна гімназія у Львові 1921–1931. – Накладом Батьківського Комітету. – 101 с.

Качмар В.

- 2007 Початкова і середня освіта / Доба польсько-шляхетської автономії // Історія Львова / Редколегія Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т. 2. – Львів: Центр Європи. – С. 334–344.

Крип'якевич І.

- 2001 Спогади (автобіографія) // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів. – Вип. 8. – С. 105–117.

Кубійович В.

- 2000 Мемуари. Роздуми. Вибрані листи. Том II / Упор. Шаблій О.І. – Париж – Львів. – 1024 с.

Кухар Р.

- 1978 Українська Академічна Гімназія у Львові // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. I. – С. 49–69.

Мазурак Я.

- 1995 Академічна гімназія у моїй пам'яті // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. З нагоди світового з'їзду Львівської Академічної Гімназії у 1991 р. та Акту відновлення першої Львівської гімназії з 1992 р. / ред. О. Домбровський. – Філадельфія–Львів. – Ч. III. – с. 146.

Мельник А., Муха Б., Феленчак Ю.

- 2004 Кафедра фізичної географії (1944–2004). До 60-річчя заснування кафедри / За заг. ред. Кукурудзи М. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка. – С. 5.

Монцібович О.

- 1978 Мої спомини з Академічної гімназії 1920–1928 / Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. I. – С. 507–513.

Полянський Ю. І.

- 1925 Геологічно-морфологічні помічання в районі Новосілки Костюкової (Заліщики) і ділювіальна циклічна схема полудневого Поділля // Зб. Фізіограф. Комісії НТШ. – Вип. 1. – С. 3–24.
- 1927 Нові праці про плейстоцен Бессарабії // Відбитка зі зб. Фізіограф. Комісії НТШ. – Львів. – Вип. 2. – С. 1–14.
- 1929 Подільські етюди: тераси, леси і морфологія Галицького Поділля над Дністром // Збірник Мат.-Природ.-Лікар. секції НТШ. – Львів. – Т. 20. – 191 с.
- 1932 Завваги до хронології палеолітичної стоянки в Журавці та молодоплейстоценських терас середнього Дніпра // Відбитка зі зб. Фізіограф. Комісії НТШ. – Львів. – Вип. 4–5. – С. 1–8.
- 1932а Матеріали до пізнання малакофавни західного Полісся // Відбитка зі зб. Фізіограф. Комісії НТШ. – Львів. – Вип. 4–5. – С. 1–19.

- 1938 Позаєвропейські краї та моря: Підручник географії для III класи середніх загальноосвітніх шкіл. – Львів. – 215 с.
- Сениця П.*
- 1978 Професори Української Академічної Гімназії // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. I. – С. 121–123.
- Сітницький Б.*
- 1995 Дещо про наших учителів // Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. З нагоди світового з'їзду Львівської Академічної Гімназії у 1991 р. та Акту відновлення першої Львівської гімназії з 1992 р. / гол. ред. О. Домбровський. – Філадельфія–Львів. – Ч. III. – С. 492.
- Соляр І.*
- 2007 Академічна гімназія // Енциклопедія Львова. – Львів: Літопис. – Т. 1. – С. 44–46.
- 2007а Освіта / У складі міжвоєнної Польщі // Історія Львова / Редколегія Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т. 3. – Львів: Центр Європи. – С. 81–85.
- Стеблій Ф.*
- 2007 Освіта / Часи австрійського абсолютизму // Історія Львова / Редколегія Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т. 2. – Львів: Центр Європи. – С. 47–53.
- Терлецький О.*
- 1926 Елементарна географія. – Львів: Рідна школа. – 80 с.
- Ювілейна книга...*
- 1978 Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. / Упорядник Б. Романенчук. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. I. – 611 с.
- 1982 Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 рр. / Упорядник О. Домбровський. – Філадельфія–Мюнхен. – Ч. II. – 366 с.
- 1995 Ювілейна книга Української Академічної Гімназії у Львові. З нагоди світового з'їзду Львівської Академічної Гімназії у 1991 р. та Акту відновлення першої Львівської гімназії з 1992 р. / гол. ред. О. Домбровський. – Філадельфія–Львів. – Ч. III. – 896 с.
- Pawłowski S.*
- 1935 Kraje i morza pozaeuropejskie: Podręcznik geografji dla III klasy gimnazjalnej. – Łwów – Warszawa: Książnica – Atlas. – 288 s.
- Polanski J.*
- 1978 Carbonico y Permico de la Argentina. – Editorial Universitaria de Buenos-Aires. – 216 s.

Olena TOMENIUК

PEDAGOGICAL ACTIVITY OF PROFESSOR JURY POLIANSKYI
IN ACADEMIC GYMNASIUM IN L'VIV

Period of work of professor Jury Polianskyi in Academic gymnasium in L'viv includes long interim of time (1920–1937). History of development of Academic gymnasium in L'viv and general results of scholar's pedagogic activity in this scientific center are represented at this article. One of new aspects, which were not published before, is a collection of reviews, dedicated to Polianskyi, written by his former students. Geography textbook "Pozaeuropejs'ki krai ta moria", published by this scientist in 1938, is analyzed.